

Politiek Actief

Hoe vergroten gemeenten
de politieke betrokkenheid
van hun inwoners?

Deze handreiking is geschreven in het kader van het project Politiek Bewust en Politiek Actief. Dit project wordt ondersteund door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Voor deze handreiking is gebruikgemaakt van het onderzoek 'Politiek Dichtbij' dat in 2016 is uitgevoerd door Yara Al Salman. De uitkomsten van dit onderzoek kunt u vinden op onze website: prodemos.nl/leer/onderzoek/eigen-onderzoek

Tekst

Huri Sahin en Walter Jansen

Vormgeving

Puntspatie [bno], Amsterdam

Inhoud

- 5 **Voorwoord**
- 6 **Gast van de Raad is kweekvijver**
Interview Nelleke van Wijk, griffier van de gemeente Oisterwijk
- 7 **Politieke kennis vergroot de politieke betrokkenheid**
- 8 **Zonder aanwas raadsleden staat democratie in de kou**
Interview Jan Luteijn, burgemeester van de gemeente Cromstrijen
- 9 **Informerende activiteiten voor inwoners over gemeentepolitiek**
- 10 **Ik moet het gewoon doen**
Interview Juliette Brandenburg, deelnemer cursus Politiek Actief in de gemeente Waddinxveen
- 11 **Gemeentepolitiek leek iets voor oudere, witte mannen**
Interview Nikki ten Zijthoff, deelnemer cursus Politiek Actief in de gemeente Waddinxveen
- 12 **Geit neet besteit neet**
Interview Wilma Delissen-van Tongerlo, burgemeester van de gemeente Peel en Maas
- 13 **Activiteiten gericht op de werving van raadsleden**
- 14 **Aanbevelingen – Informeren van burgers**
- 16 **We willen de hoogste opkomst in Brabant**
Interview Roger van den Akker, raadsgriffier van de gemeente Oss
- 17 **Aanbevelingen – Raadsleden werven**

JCDa

**GRATIS
BUS
VOOR**

F

**GRATIS
BUS
VOOR
65
PLUS!**

**GRA
B
VO
6
PL**

**65
65
65**

Voorwoord

Traditioneel wordt het stimuleren van politieke betrokkenheid vooral gezien als een taak voor politieke partijen. De laatste jaren echter ondernemen ook steeds meer gemeenten initiatieven om de politieke participatie van inwoners te stimuleren. Voor inwoners heeft dit als voordeel dat zij geen lid hoeven te worden van een politieke partij om hun politieke kennis en vaardigheden te kunnen ontwikkelen. Dit is belangrijk omdat de stap om lid te worden van een partij voor veel mensen (te) groot is. Daarnaast blijkt uit ervaringen en projectevaluaties van ProDemos dat veel burgers willen leren over politiek in een ‘neutrale’ setting, waar de informatie niet politiek gekleurd is. Bovendien kunnen gemeenten activiteiten organiseren waar politieke partijen niet de capaciteit of bevoegdheid voor hebben. Zeker in het geval van het bevorderen van opkomst bij verkiezingen, wijst onderzoek¹ uit dat effectieve strategieën – zoals bijvoorbeeld het organiseren van een brede communicatiecampagne – het beste door gemeenten kunnen worden uitgevoerd.

Dit betekent niet dat er geen taak meer ligt voor politieke partijen; integendeel, politieke partijen en gemeenten kunnen vanuit hun eigen rol samen aan de slag om de politieke betrokkenheid van inwoners te vergroten.

In deze handreiking geven we u inzicht in de ervaringen die gemeenten hebben met het organiseren van activiteiten voor het vergroten van de politieke betrokkenheid. Hierbij onderscheiden we twee categorieën: informerende activiteiten en activiteiten gericht op de werving van raadsleden. Een voorbeeld hiervan is de cursus Politiek Actief die al zo’n 200 gemeenten in samenwerking met ProDemos hebben georganiseerd, en waar honderden inwoners aan hebben deelgenomen.

We hopen dat deze publicatie u inspireert om ook in uw gemeente activiteiten uit te voeren om uw inwoners meer te betrekken bij de lokale democratie.

1. Krouwel, A., Kokx, W. & Pol, M. (2009). Almere onderzoek opkomstbevordering: Eindrapport. Amsterdam: Centrum voor Toegepaste Politieke Wetenschappen.

Gast van de Raad is kweekvijver

Nelleke van Wijk is griffier van de gemeente Oisterwijk.

Wat is de rol van de griffie in het betrekken van inwoners bij de lokale politiek?

De griffie ondersteunt de gemeenteraad en daar hoort bij dat je ook probeert inwoners te interesseren voor het raadswerk en ze het belang daarvan bij te brengen. Zeker nu de raadsverkiezingen naderen, moet je de burger voorlichten over hoe het politieke spel gespeeld wordt, wat B&W doet en wat de rol van de raadsleden is.

Hoe is de betrokkenheid van de Oisterwijkers bij de gemeentepolitiek?

Als het om directe belangen gaat, is die betrokkenheid groot. Als bijvoorbeeld een varkensboer wil uitbreiden of er speelt iets in de eigen buurt, dan zit de publieke tribune wel vol. Maar voor de rest is onze vaste bezoeker bij de raadsvergaderingen toch wel een uitzondering. Wel is het opvallend dat de audioregistraties van de raadsvergaderingen elk meer dan honderd keer geraad-

pleegd worden, dus de inwoners zijn zeker wel geïnteresseerd in het bestuur van hun gemeente.

Op welke manier proberen jullie inwoners te interesseren voor het raadswerk?

Dat doen we met het programma Gast van de Raad en met de trainingen van ProDemos. Wat vooral goed werkt bij Gast van de Raad is dat we de raadsfracties vroegen om inwoners commissievergaderingen bij te laten wonen. Ze krijgen dan ook het woord en de meesten geven daadwerkelijk hun mening. Zo komen ze in direct contact met de raadsleden, wat weer kan leiden tot verdere participatie. De reacties van de deelnemers zijn zonder uitzondering enthousiast en voor de fracties kan het echt een kweekvijver betekenen.

Hoe werven jullie burgers voor Gast van de Raad?

Voor een grote opkomst werkt het heel goed om de bewoners van een straat of

de leden van een buurtcomité persoonlijk uit te nodigen. Helaas hebben we bij de griffie niet de capaciteit om dat structureel te doen, een oproep in de bus of via de media werkt toch veel minder.

En hoe zijn de ervaringen met Politiek Actief?

Samen met Hilvarenbeek en Goirle, de GHO-samenwerking, hebben we twee trainingen door ProDemos laten uitvoeren. En met Haaren hebben we er zelf een gegeven. We waren blij verrast met hoeveel belangstelling daar voor was. Er zijn drie cursisten uitgekomen die daadwerkelijk de ambitie hebben om actief te worden in een raadsfractie. Eén student is bijvoorbeeld actief voor de VVD in Oisterwijk in de commissie Inwonerszaken. Dat is echt serieus werk, waarvoor je wordt beëdigd en een gedragscode onderschrijft. Het mooiste zou het zijn om de cursus standaard aan te bieden, bijvoorbeeld eenmaal per jaar, want iedereen is er enthousiast over.

Wat doen jullie nog in aanloop naar de raadsverkiezingen?

In november is er een training voor de fracties, met als basis de cursus Politiek Actief. Verder komen er een politieke markt en andere bijeenkomsten. Dan zou een flyer met eenvoudige informatie over wat de raad doet en hoe je moet stemmen heel handig zijn.

De reacties van de deelnemers zijn zonder uitzondering enthousiast en voor de fracties kan het echt een kweekvijver betekenen.

Politieke kennis vergroot de politieke betrokkenheid

Uit het onderzoek¹ dat we in het kader van het project Politiek Bewust & Politiek Actief hebben uitgevoerd naar de manieren waarop gemeenten burgers betrekken bij de lokale representatieve democratie, blijkt dat gemeenten hiertoe verschillende activiteiten ondernemen. Gemeenten zijn vooral actief op het gebied van opkomstbevordering. Daarnaast organiseren ze veel kennismakingsactiviteiten tussen inwoners en raadsleden. Gemeenten zijn minder actief met betrekking tot het informeren van inwoners over de werking van de gemeentepolitiek. En slechts een klein deel onderneemt activiteiten om raadsleden te werven.

Dat burgers beschikken over politieke kennis in een democratie is om verschillende redenen belangrijk. In de eerste plaats heeft het een positief effect op de politieke participatie van burgers. Burgers met meer politieke kennis stemmen vaker dan burgers die weinig weten over de politiek. Daarnaast laten verschillende studies zien dat een toename in politieke kennis er vaak toe leidt dat burgers op een andere partij stemmen dan ze voorheen zouden hebben gedaan.

Verder stellen goed geïnformeerde burgers zich ook vaker verkiesbaar dan burgers die over minder politieke kennis beschikken. Politieke kennis beïnvloedt politieke participatie ook op een indirecte manier, doordat het het politieke zelfvertrouwen van burgers vergroot. Dit houdt in dat ze meer overtuigd zijn van hun eigen capaciteit om goed te kunnen participeren in de democratie. Er bestaat een direct, positief verband tussen politiek zelfvertrouwen en de kans dat een burger zich verkiesbaar zal stellen.

Cursist: 'ik word geen raadslid, maar je gaat mij waarschijnlijk terugzien'

De cursus 'Politiek Actief' in het Westerkwartier is afgerond. Elf kandidaten uit de gemeente Zuidhorn kregen daarom een certificaat. De cursus is zo populair, dat er een tweede groep komt die de cursus gaat volgen. Die start binnenkort.

Twijfel

Deelnemer Evert van Vliet heeft veel geleerd van de cursus, maar weet nog niet of hij de politiek in wil. 'Ik ga mij sowieso niet direct inschrijven bij een partij',

zegt hij. 'Maar dat komt misschien later nog.' Naast hem zit Halbe Bergsma. Hij is al lid van de ChristenUnie, maar de cursus heeft hem nog enthousiaster gemaakt op politiek gebied. 'Ik denk zeker dat dit iets voor mij is! De kans is groot dat je mij terug gaat zien in de nieuwe gemeente Westerkwartier. Ik word geen raadslid, maar misschien wel op een ander gebied actief.'

RTV Noord, 16 oktober 2017

1. Politiek Dichtbij (2016), te vinden op prodemos.nl/leer/onderzoek/eigen-onderzoek/

Foto: Elizabeth Heijblom van Heijblom

Zonder aanwas raadsleden staat democratie in de kou

Jan Luteijn is burgemeester van de gemeente Cromstrijen.

Waarom moet de burger bij het lokaal bestuur worden betrokken, die kan toch elke vier jaar stemmen?

Ten eerste is het opkomstpercentage bij de raadsverkiezingen nou niet bepaald hoog. Belangrijker is dat ik merk dat het draagvlak om op de kandidatenlijsten voor de raad te gaan staan afneemt. En dan komt de Nederlandse democratie in de kou te staan. Daarom spreek ik ook altijd positief over de gemeentepolitiek. Ik ben begonnen als volksvertegenwoordiger in de raad, was wethouder en Statenlid en dat werk heeft mijn leven rijker gemaakt, heeft me op plekken gebracht waar ik anders nooit was geweest. En dat draag ik uit. Je moet je gemeentehuis gul openstellen voor je inwoners, bijvoorbeeld met Politiek Actief, Democracy en het betrekken van mensen met een beperking bij de gemeente. Laat ze zien hoe interessant en waardevol het vertegenwoordigen van de burgers is, maak ze enthousiast!

Wat merkt u van betrokkenheid bij de gemeentepolitiek?

Bij elke raadsvergadering is een vaste club van 10 tot 15 burgers aanwezig. Niet eens zo gek hoor, als je bedenkt dat we een vergelijkbaar aantal raadsleden hebben. Betrokkenheid bemerk je ook als je naar buiten treedt, de wijk in gaat, buurtorganisaties bezoekt, heel belangrijk. En natuurlijk laten burgers van zich horen als hun eigen leefomgeving in het geding is, als het om de veiligheid van een dijk gaat, parkeeroverlast of de renovatie van de Voorstraat. Het is een

uitdaging om dan dat momentum te pakken en mensen te interesseren voor het gemeentewerk. Dat doen we bijvoorbeeld met informatiekraampjes, door burgers uit te nodigen voor de nieuwjaarsreceptie en met de jaarlijkse bijeenkomst voor nieuwe bewoners. Verder hebben we ook een burgerpanel van 50 tot 100 inwoners.

U schijnt zelf betrokken te zijn bij het interesseren van vrouwen voor de raad?

We hebben nu twee vrouwen op 15 raadsleden, waar dat eerder drie of vier was, dus daar is wel werk aan de winkel. Op enig moment kwamen de vrouwen me zelf opzoeken, of ik niet een ambassadeur wilde zijn voor meer vrouwen in de raad. Daarbij was de fractievoorzitter van D66 die nu de Suze Groenewegcampagne is gestart om vrouwen in de raden van de Hoeksche Waard te krijgen. Het leuke is dat vrouwen uit alle politieke groeperingen hierbij samenwerken om te zien wat nou verhindert dat er meer vrouwen in de raad komen. Een heel waardevol initiatief en we overwegen nu of we een Politiek Actief-cursus gaan organiseren met het accent juist op deze groep.

Hoe staat het verder met de diversiteit van de huidige raad?

Wat we ook missen zijn jongere raadsleden. Er komen nu twee jonge mannen van de SGP twee wat oudere vervangen, maar dat komt echt niet door ons beleid. Wij proberen wel de leerlingen van onze

vmbo-school bij de verkiezingen te betrekken door ze in contact te brengen met de raadsleden, het organiseren van een politieke markt en schoolverkiezingen. En de groepen 7 en 8 van onze basisscholen krijgen gastlessen over de verkiezingen en ze zitten op de raadszetsels bij Democracy van ProDemos.

Hoe beoordeelt u Politiek Actief?

Ik ben er heel enthousiast over. Het is een prima product, heel gemêleerd qua onderdelen, het is speels en tegelijkertijd informatief. 25 cursisten hebben echt zo'n beetje alle vijf avonden bijgewoond en een aantal heeft zich inmiddels ook daadwerkelijk aangesloten bij een van de raadsfracties, die hebben daarvoor stageplaatsen ingesteld. En nu maar kijken hoe duurzaam de connecties zijn en of het echt raadsleden gaat opleveren. Een succesvolle cursus dus en we bekijken of we er misschien een vervolg aan geven, bijvoorbeeld regionaal in de Hoeksche Waard.

Hoe schat u de betrokkenheid van de burgers in met het oog op de komende raadsverkiezingen?

Dat is op dit moment moeilijk te bepalen omdat die mogelijk pas eind 2018 worden gehouden, vanwege een kabinetsvoorstel om Cromstrijen op te laten gaan in de nieuwe gemeente Hoeksche Waard. In zo'n eventueel groter verband de bewoners toch betrokken te houden, dat wordt echt een uitdaging.

Informerende activiteiten voor inwoners over gemeentepolitiek

Gast van de Raad

Gemeenten organiseren verschillende soorten activiteiten om hun inwoners te informeren over de lokale politiek. Zo organiseerde in 2016 61,2% van de gemeenten ten minste één activiteit met het doel om burgers uit te leggen hoe de gemeentepolitiek werkt. 25% van de gemeenten zette hier-

voor meerdere middelen in. De activiteit die het vaakst werd ingezet was een ‘Gast van de Raad’-programma, gevolgd door het organiseren van één of meer informatie-bijeenkomsten en het organiseren van een cursus over lokale politiek. Verder heeft een kleine groep gemeenten een publicatie over het gemeentebestuur uitgebracht en verspreid onder bewoners. Interessant is dat gemeenten burgers niet alleen informeerden over hoe het gemeentebestuur werkt, maar dat ze inwoners ook hebben geïnformeerd over de mogelijkheden om zelf in de politiek te participeren. Van de gemeenten die een informerende activiteit organiseerden, gebruikte maar liefst 78,9% de gelegenheid om burgers ook te informeren over participatiemogelijkheden. De verdeling van gemeenten over verschillende soorten informerende activiteiten is weer gegeven in de tabel hiernaast.¹

Gemeenten organiseren ook andere activiteiten zoals projecten voor kinderen en jongeren, vaak met de gemeenteraad als thema. Ook gebruikten gemeenten de Dag van de Democratie om burgers te informeren over de werking van de gemeentepolitiek. Verder zetten gemeenten de gemeentelijke website en de gemeentepagina in huis-aan-huisbladen in voor dit doel.

Informerende activiteiten naar gemeentegrootte

Bij de organisatie van informerende activiteiten zijn er verschillen tussen kleine (tot 20.000 inwoners), middelgrote (20.000–50.000 inwoners) en grote (meer dan 50.000 inwoners) gemeenten. Het belangrijkste verschil is dat kleinere gemeenten vaker *geen* activiteiten ondernemen om inwoners te informeren over de politiek.

1. Deelnemers konden hier meerdere antwoorden aankruisen, waardoor de percentages samen hoger zijn dan 100.

Activiteiten om inwoners te informeren over hoe de gemeentepolitiek werkt

(in % van gemeenten)

Organiseerde één of meer cursussen over de lokale politiek.	17,2
Organiseerde één of meer informatie-bijeenkomsten over de lokale politiek.	25,0
Organiseerde een ‘Gast van de Raad’-programma.	28,4
Heeft een publicatie uitgebracht en verspreid.	12,9
Organiseerde geen activiteiten met dit doel.	38,7

Activiteiten om inwoners te informeren over hoe de gemeentepolitiek werkt – naar gemeentegrootte

(in % van gemeenten)

	Klein	Middel	Groot
Organiseerde één of meer cursussen over de lokale politiek.	17,1	11,9	31,8
Organiseerde één of meer informatie-bijeenkomsten over de lokale politiek.	20	23,7	36,4
Organiseerde een ‘Gast van de Raad’-programma.	14,3	28,8	50
Heeft een publicatie uitgebracht en verspreid.	5,7	10,2	31,8
Organiseerde geen activiteiten met dit doel.	54,3	40,7	9,1

Foto: Francis Frijnnet

Ik moet het gewoon doen

Juliette Brandenburg volgde de cursus Politiek Actief in de gemeente Waddinxveen.

Was u op een of andere manier al betrokken bij de gemeente?

Ik was al langer lid van D66, maar na het tenenkrommende collegeprogramma van na de raadsverkiezingen in 2014 wilde ik echt actiever worden. Zo werd ik lid van het lokaal bestuur van D66 en secretaris. Maar ik wilde me toch meer met de inhoud van de gemeentepolitiek bezighouden en toen werd ik gewezen op een advertentie in de krant voor de cursus Politiek Actief. 'Echt iets voor jou', zeiden de fractieleden en ik heb me aangemeld.

Geen twijfels over daadwerkelijk deelnemen aan de gemeentepolitiek?

Jawel, maar ik heb een zoon van toen 5 en in de raad was geen enkele vrouw

met kinderen op de basisschool. Dan wordt er dus besloten óver een grote groep binnen de gemeente en niet dóór die groep. En ik las in die tijd een interview met Ingrid van Engelshoven [D66-Tweede Kamerlid, toen wethouder en loco-burgemeester van Den Haag. *red.*] die een pleidooi hield voor meer vrouwelijke bestuurders en ik dacht: ik moet het gewoon doen.

Wat was uw indruk van het gemeentebestuur?

De gemeente doet haar eigen ding, maakt haar eigen beleid en pas achteraf wordt de burger erbij betrokken. Dat was voor mij een extra motivatie om te proberen dat te veranderen.

Wat zijn uw ervaringen met Politiek Actief?

Ik vond de cursus heel leuk en heel divers. Ook al heb ik tijdens mijn studie staatsinrichting gehad, de cursustheorie gaf mij toch meer inzicht. En wat ik goed vind aan de praktische oefeningen als lobbyen en debatteren is dat je die ook algemener dan alleen in de politiek kunt toepassen. Wel is het soms lastig dat je met veel cursisten bent, waarvan het niveau heel verschillend is.

Gaat u nu daadwerkelijk carrière maken in de politiek?

Ik heb flink meegeschreven aan het verkiezingsprogramma van D66 voor de raadsverkiezingen en ik heb me kandidaat gesteld. Met mijn achtergrond en toegevoegde waarde heb ik er alle vertrouwen in dat ik een verkiesbare plek krijg op de lijst. En dan campagnevoeren, daar heb ik veel zin in. Ik kan het iedereen aanraden om de politiek in te gaan: het verrijkt je leven en de politiek heeft ook echt behoefte aan nieuw bloed. En het belangrijkste is dat je de inwoners serieus neemt, luister naar ze!

Ik kan het iedereen aanraden
om de politiek in te gaan:
het verrijkt je leven

Gemeentepolitiek leek iets voor oudere, witte mannen

Nikki ten Zijthoff volgde de cursus Politiek Actief in de gemeente Waddinxveen.

Was je voor de cursus al betrokken bij de gemeentepolitiek?

Niet echt, maar wel een beetje vanaf de zijlijn want mijn vader is fractievoorzitter van PvdA/GroenLinks in Waddinxveen. Naar hem ging ik wel eens kijken in de politieke arena. In de tijd dat ik nog thuis woonde was mijn vader nog niet politiek actief en hadden we niet echt politieke discussies aan de keukentafel. Voor mij was de gemeentelijke politiek iets van oudere, witte mannen.

Wanneer ging je er wel iets voor voelen?

De betrokkenheid kwam toen een D66-raadslid me benaderde of ik geen interesse had om iets te doen in de gemeentepolitiek. Ik ben geen lid van D66 maar ik dacht wel, die benadert me niet voor niks, laat ik eens gaan kijken of het niet iets voor me is. Dat raadslid attendeerde mij op de cursus Politiek Actief, dus die ben ik gaan volgen.

Is dat bevallen?

Zeker, ik had er geen bepaalde verwachtingen van maar ik vond het erg leuk en afwisselend. Ik heb veel nieuwe dingen geleerd en ook ondervonden aan welke zaken ik nog moest werken, zoals het debatteren. De opbouw is goed, van de landelijke politiek naar het lokaal bestuur en ook de afwisseling van theorie en praktische opdrachten is fijn. Met het speeddaten met raadsleden had ik wat minder, omdat die van andere gemeenten waren waar heel andere zaken speelden. De spreker over het

lobbyen vond ik heel interessant, het smaakte echt naar meer.

Heb je gevolg gegeven aan die wens naar meer?

Ik heb daarna echt een zoektocht ondernomen naar de partij die mijn politieke overtuiging het best vertegenwoordigt. Landelijke verkiezingen, de verkiezingsdebatten, partijprogramma's, ik heb me er allemaal in verdiept. Ik kom zelf uit de sociale sector, ben sociaal werker en neig daarom al meer naar links. Zo ben

ik uiteindelijk op GroenLinks uitgekomen en kwam erachter dat ik me liever inzet voor de lokale democratie. Ik heb toen ook een vergadering voor de lokale leden van GroenLinks bijgewoond om elkaar te leren kennen en uiteindelijk tot een kandidatenlijst te komen.

Wat zijn je ambities?

Ik wil heel graag op die lijst van GroenLinks komen voor de gemeenteraad van Waddinxveen. Die wordt binnenkort opgesteld, heel spannend!

Ik heb veel nieuwe dingen geleerd en ook ondervonden aan welke zaken ik nog moest werken, zoals het debatteren.

Foto: Stefan Koopmans

Geit neet besteit neet

Wilma Delissen-van Tongerlo is burgemeester van de gemeente Peel en Maas.

Waarom is het eigenlijk belangrijk om burgers bij de lokale politiek te betrekken?

In Peel en Maas geloven wij in de kracht van de lokale democratie. Sterker, als er beleid moet worden ontwikkeld vragen we eerst input uit de samenleving. We noemen dat zelfsturing, daarmee worden de inwoners in hun kracht gezet. Ambtenaren ontwikkelen in de regel zelf geen beleid zonder eerst naar de burgers te luisteren. Ik ben er trots op dat wij op dit gebied een voorbeeld-gemeente zijn. De experts zitten in de gemeente zelf, dus wij gaan naar de elf dorpen van Peel en Maas toe – die allemaal hun eigen identiteit hebben – en gebruiken hun kennis om beleid te maken.

En, werkt dat goed?

Hier in Limburg zeggen ze dat mooi: *Geit neet besteit neet*, gaat niet bestaat niet. Dus de dorpen hebben alle vrijheid om een project op te pakken en de bewoners maken uit hoe het wordt uitgevoerd. En het werkt, soms is de gemeente zelfs helemaal niet nodig. Andere gemeenten komen hier langs om te zien hoe goed dat hier uitpakt, mooi toch?

Hoe is dat voor de ambtenaren en de raadsleden, deze omgekeerde aanpak?

We hebben hier een eigen Peel en Maas-academie voor ambtenaren, waarin ze onder meer leren meer specialistisch bezig te zijn dan generalistisch en zich als partner van de inwoners op te stellen. Dat is vanzelfsprekend ook voor de raad een uitdaging en daarom zijn we

gestart met het project Raad van de Toekomst.

Hoe is het in Peel en Maas met de belangstelling voor het raadswerk?

Ik sta ontzettend positief in het leven, maar dat is echt een uitdaging: mensen te vinden die zich willen inzetten voor het lokaal bestuur. Het helpt om het werk vanuit de interessante en leuke kanten te promoten, de bevoegenheid en het enthousiasme van raadsleden te benadrukken. Dat doe ik graag en ik draag ook uit dat ik trots ben op wat we samen voor de gemeente doen!

Misschien dat jullie zelfsturingsfilosofie bijna té goed werkt: als de burger greep heeft op zijn directe omgeving, hoeft hij niet zo nodig meer de politiek in?

Dat zou kunnen, want we hebben bijvoorbeeld geen gekozen dorpsraden, maar dorpsoverleggen om een gelijk speelveld te creëren en de politieke component buiten de deur te houden. Maar een wat bredere kijk hebben op de

lokale democratie is toch in ieders belang?

Wat zijn uw ervaringen met de Politiek Actief-training?

De cursusinformatie van ProDemos is heel leuk en laagdrempelig. In korte tijd krijg je goed inzicht in de lokale politiek en het bestuur. We hadden meer dan 30 deelnemers hier en die wilden eigenlijk allemaal wel een vervolg geven aan de cursus, soms zelf politiek actief worden. Wat ook zo leuk was, is dat de cursisten in een openbare raadsvergadering hun certificaat kregen en dat ze na afloop volop de kans hadden om met de raadsleden na te praten en eventueel verder in zee te gaan met de politieke partijen.

Hoe kijkt u naar de komende raadsverkiezingen?

Het recht om te stemmen is een groot democratisch goed en dat moeten we koesteren en zelfs aanjagen. De opkomst in onze gemeente is echter naar verhouding aan de lage kant. Dus laten we met elkaar uitdragen hoe belangrijk het is om te gaan stemmen. De volksvertegenwoordigers voorop. Werk aan de winkel!

Het recht om te stemmen is een groot democratisch goed en dat moeten we koesteren en zelfs aanjagen.

Activiteiten gericht op de werving van raadsleden

Gemeenten kunnen een belangrijke rol spelen bij het enthousiasmeren van inwoners voor de functie van raadslid. Dat dit noodzakelijk is, blijkt uit de moeite die politieke partijen hebben met het vinden van geschikte kandidaten voor verkiesbare plaatsen. Dit leidt er in enkele gemeenten zelfs toe dat een partijafdeling besluit om in het geheel niet mee te doen aan de verkiezingen. Behalve het algemene gebrek aan kandidaten, constateren sommige gemeenten ook een gebrek aan raadsleden uit bepaalde bevolkingsgroepen. In 2014 bestond slechts 28,3% van de gekozen raadsleden uit vrouwen. De gemiddelde leeftijd van raadsleden in 2014 was 52,4 jaar. Ook zijn de meeste raadsleden hoogopgeleid. Gemeenten kunnen zich inzetten om in het algemeen en eventueel onder ondervertegenwoordigde groepen inwoners te werven voor de functie van raadslid. Zij kunnen hiervoor partij-neutrale activiteiten organiseren die alle inwoners aanspreken. Politieke partijen zijn bij het werven van raadsleden daarentegen vaak beperkt tot hun eigen netwerk. Bovendien kan de gemeente laagdrempelige activiteiten aanbieden voor

inwoners die nog niet actief bij de politiek betrokken zijn en voor wie de stap om lid te worden van een politieke partij nog te groot is.

Sommige gemeenten zijn zich hier al van bewust, en ontplooiën daarom activiteiten om raadsleden te werven. In 2014 voelde in 27,8% van de gemeenten het gemeentebestuur zich verantwoordelijk voor de werving van nieuwe raadsleden. We verwachten dat dit percentage in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 zal toenemen.

Cursus over de lokale politiek

De meest gebruikte methode om raadsleden te werven is het organiseren van een cursus over de lokale politiek, gevolgd door het organiseren van een informatiebijeenkomst, ontmoetingen tussen politieke partijen en inwoners en het voeren van een reclamecampagne. De verdeling van gemeenten over de verschillende activiteiten is weer-gegeven in onderstaande tabel.

Activiteiten om raadsleden te werven

(in % van gemeenten)

Burgers konden een cursus volgen over de lokale politiek om politiek actief te worden.	16,4
De gemeente organiseerde één of meer informatiebijeenkomsten over het raadswerk.	12,1
De gemeente voerde een reclamecampagne om de interesse voor het raadslidmaatschap aan te moedigen.	2,6
De gemeente organiseerde ontmoetingen tussen politieke partijen en geïnteresseerde inwoners (bijvoorbeeld via een informatiemarkt, speeddatesessies, etc.).	8,6
De gemeente organiseerde geen activiteiten met dit doel.	74,1

Aanbevelingen – Informeren van burgers

Op basis van het onderzoek Politiek Dichtbij en ervaringen met gemeenten hebben wij de volgende aanbevelingen bij het organiseren van informerende activiteiten van burgers.

Organiseer een informerende activiteit!

In bijna alle gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek is er veel belangstelling van inwoners voor cursussen, 'Gast van de Raad'-programma's en informatie-bijeenkomsten. Ook bij de cursussen 'Politiek Actief' die ProDemos in het land organiseert, merken we vaak dat er meer dan voldoende interesse is voor de activiteiten. Inwoners willen graag weten wat er gebeurt in de gemeente en hoe zij daar invloed op kunnen uitoefenen. De eerste aanbeveling is daarom ook: organiseer een activiteit voor inwoners!

Zorg voor een zichtbare rol voor de burgemeester

Bij een activiteit zoals een cursus, informatiebijeenkomst of 'Gast van de Raad'-programma is het leuk voor inwoners als de burgemeester hier ook een rol in heeft. Zo kunnen ze hun eigen burgemeester ontmoeten en persoonlijk spreken.

In Venlo hebben ze gemerkt dat inwoners het heel leuk vonden dat de cursus over lokale politiek voor een deel door de burgemeester werd gegeven. De burgemeester gaf niet alle onderdelen, maar hij was er wel elke cursusdag bij en hij gaf de belangrijkste masterclass. De gemeente Groningen merkt op dat het ook een goed idee is als de burgemeester af en toe komt kijken bij de 'Gast van de Raad'. Het maakt het voor inwoners extra aantrekkelijk om hieraan mee te doen. Ook in de gemeente Veghel hebben ze hier positieve ervaringen mee.

Besteed veel aandacht aan de werving voor cursussen

Een goede manier om inwoners te informeren over de politiek is door een cursus te organiseren. Besteed in dat geval wel veel aandacht aan de werving van inwoners. Het is zonde als de gemeente een cursus organiseert en er niet veel inwoners op af komen. ProDemos heeft mede op basis

van positieve ervaringen van gemeenten een communicatiehandleiding ontwikkeld die door gemeenten volop wordt gebruikt.

Houd het 'Gast van de Raad'-programma laagdrempelig

Een 'Gast van de Raad'-programma kun je op verschillende manieren inrichten. Om verschillende inwoners te bereiken, is het goed om een laagdrempelig programma te organiseren.

In Noordoostpolder bevelen ze aan de sfeer luchtig te houden. Deelnemers krijgen hier aan het begin van de avond een inleiding over de gemeentepolitiek van de griffier en twee raadsleden. Hierbij worden geen specifieke en ingewikkelde zaken besproken. Ook is er iets te eten, wat zorgt voor een gemoedelijke sfeer. De opzet tijdens de inleiding is niet schools, maar in de vorm van een gesprek. Er ontstaan daarnaast ook gesprekken tussen de deelnemers zelf. Na de inleiding wonen de inwoners een deel van de raadsvergadering bij.

Inwoners willen graag weten wat er gebeurt in de gemeente en hoe zij daar invloed op kunnen uitoefenen.

In Groningen merken ze dat het bijwonen van een gehele raadsvergadering te veel is voor een aantal deelnemers. Ze krijgen ook daar eerst een inleiding, wonen dan een deel van de vergadering bij en eten vervolgens tijdens de pauze samen met raadsleden. Hierna gaan veel deelnemers naar huis. In Groningen bevelen ze daarom aan om het programma zo in te richten, dat er een natuurlijke pauze is, zodat mensen weg kunnen als ze dat willen.

Faciliteer interactie tussen raadsleden en inwoners

Verschillende griffiers bevelen aan om zowel bij een cursus als bij 'Gast van de Raad' raadsleden te betrekken. Het is voor deelnemers goed om raadsleden te ontmoeten en te zien door wie ze worden vertegenwoordigd. Voor raadsleden zelf is het ook belangrijk dat ze inwoners ontmoeten en spreken.

In Groningen en Noordoostpolder hebben raadsleden daarom een rol bij de inleiding van het 'Gast van de Raad'-programma. Verder krijgen de deelnemers in Groningen, zoals gezegd, ook de gelegenheid om met raadsleden te eten. In Noordoostpolder krijgen deelnemers een badge op, wat ze herkenbaar maakt voor de raadsleden. Die kunnen dan tijdens schorsingen even een gesprek met de deelnemers aanknopen. In Venlo konden deelnemers van een cursus over lokale politiek speeddaten met raadsleden. Ook bij de cursus 'Politiek Actief' van ProDemos is dit een vast onderdeel.

Houd de doelgroep in de gaten bij het 'Gast van de Raad'-programma

Een 'Gast van de Raad'-programma moet voor alle inwoners van de gemeente toegankelijk zijn. Toch kun je ook hier denken aan specifieke doelgroepen. In Noordoostpolder kijken ze daarvoor naar het onderwerp van de gemeenteraadsvergadering. Als de vergadering bijvoorbeeld gaat over cultuur, sturen ze een uitnodiging naar het theater en andere culturele instellingen. Die zijn waarschijnlijk zeer geïnteresseerd in het onderwerp. De

“Sommige onderdelen waren zo interessant dat ik er meer over had willen leren”

Het Rijswijks Dagblad vroeg aan cursiste Elize Plink wat haar drijfveer was om aan deze cursus mee te doen: “De cursus vond ik enorm leerzaam. We hebben onder andere inzicht gekregen in de verdeling van bevoegdheden (Rijk, Provincie, Gemeente), hoe overheidsfinanciën in elkaar steken en welke instrumenten raadsleden hebben. De een na laatste avond kregen we

debattraining, we hebben ook hier weer veel geleerd maar vooral ook erg gelachen met elkaar. Al zou ik (nog) niet politiek actief worden, dan helpt het mij in ieder geval met een ander oog naar de komende lokale verkiezingsprogramma's te kijken en dus een goed onderbouwde stemkeuze te maken.”
Rijswijksdagblad.nl, 7 juli 2017

inleiding over politiek passen ze daarbij aan aan de groep. Het is daarbij belangrijk om na te denken over de vraag: waarom doet deze groep deelnemers mee? Vertegenwoordigers van wijkraden zullen bijvoorbeeld niet veel hebben aan een algemene inleiding over de taken van de gemeenteraad en het college. Voor hen is het interessant om te horen hoe zij zelf invloed kunnen uitoefenen. Voor een lokale hobbyclub kan een algemenere inleiding juist wel nuttig zijn.

We willen de hoogste opkomst in Brabant

Roger van den Akker is raadsgriffier van de gemeente Oss.

Is het werven van inwoners voor de raad niet iets voor de raadsfracties zelf?

Het is de taak van de griffie om de raad te ondersteunen, dus in die hoedanigheid willen wij zeker helpen om onze burgers warm te maken voor een plek in de raad.

En lukt dat een beetje?

Als het gaat om onderwerpen die mensen direct raken, dan weten ze ons absoluut te vinden. Ze komen naar commissie- en raadsvergaderingen en ze spreken dan massaal in. Soms zit de tribune helemaal vol. Dan moet je denken aan bestemmingsplannen of het nieuwe stadscentrum. Maar dan ga je nog niet direct de raad in.

Hoe betrek je die direct betrokkenen bij de bredere gemeentepolitiek?

Bezoekers die ik op de publieke tribune heb gezien, melden zich ook wel voor de cursus Politiek Actief van ProDemos. Die hebben we in Oss gehouden voor bijna 50 cursisten die we in twee

groepen moesten verdelen. De tweede keer hebben we de cursus regionaal aangeboden met andere gemeenten voor zo'n 30 inwoners. Binnenkort komt er dan een derde uitvoering die een stapje verder gaat en meer is gericht op het raadswerk zelf.

Wat vindt u van de cursus?

In grote lijnen voldoet die, je krijgt een mooi en breed beeld van hoe de gemeentepolitiek werkt, maar ook van andere manieren om je stem te laten horen. Het meest interessante eraan is dat je krijgt te maken met zaken die in de gemeente zelf spelen. Verder is de debattraining heel goed, al is die aan de korte kant. De cursisten vinden het leuk om met elkaar en met raadsleden in gesprek te gaan.

Wat doen jullie nog meer om de burger bij de raad te betrekken?

Gast van de Raad doen we al heel lang, voor de derde periode nu. Voor de zeven reguliere vergaderingen nodigen we iedere keer 10 tot 12 burgers uit. Die zijn zonder uitzondering enthousiast en

soms komen daar ook burgerleden uit, die de raadsfracties ondersteunen en de vergaderingen van de raadscommissies bijwonen. Fracties maken zelf veel reclame voor Gast van de Raad. Leuk om te vermelden zijn onze podiumbijeenkomsten. Op deze avonden geven we brede informatie over allerlei actuele onderwerpen. Daar komen meestal ook veel inwoners op af. Zo hadden we onlangs de meteoroloog van RTL4 Helga van Leur die een presentatie gaf over de klimaatveranderingen: de raadszaal was afgeladen vol.

Hoe gaan jullie burgers bij de verkiezingen betrekken?

Na de vorige raadsverkiezingen hebben we allerlei wilde plannen bedacht om de opkomst op te krikken en uiteindelijk zijn we gekomen tot drie speerpunten. We gaan nog meer samenwerken met het onderwijs in de verkiezingscampagne. Met een jeugdgemeenteraad, Democracy en schoolverkiezingen. Ten tweede gaan we de social media sterker inzetten want daarin kunnen we in Oss nog wel stappen zetten. We gaan Facebook en Instagram opzetten en ons Twitter-account wordt vernieuwd. En het derde punt is dat er meer stembureaus komen, nadat er eerder juist stembureaus zijn gesloten vanwege bezuinigingen. Ook worden de routes van de mobiele stembureaus uitgebreid. Want we hebben een ambitieuze doelstelling: de hoogste opkomst in Brabant en dan moeten we zo tegen de 70% scoren!

Als het gaat om onderwerpen die mensen direct raken, dan weten ze ons absoluut te vinden.

Aanbevelingen – Raadsleden werven

Op basis van het onderzoek Politiek Dichtbij en ervaringen met gemeenten hebben wij de volgende aanbevelingen bij het organiseren van activiteiten ter bevordering van de werving van raadsleden.

Zorg voor politiek bestuurlijk draagvlak

In veel gemeenten wordt het werven van raadsleden uitsluitend gezien als een taak voor politieke partijen. Dit is jammer, want de gemeente kan hier zeker ook een belangrijke rol bij spelen. Hoe zorg je ervoor dat er draagvlak is voor het organiseren van activiteiten om raadsleden te werven?

Meerdere griffiers geven aan dat een gezamenlijk initiatief van de burgemeester en de griffier politiek bestuurlijk draagvlak kan creëren in de gemeente. Wat ook belangrijk is, is dat de activiteiten worden vormgegeven en georganiseerd in samenspraak met politieke partijen. Dan ondervind je als griffier ook geen weerstand.

In Delft bevelen ze aan om in de boodschap aan politieke partijen een duidelijk onderscheid te maken tussen ‘binden’ en ‘vinden.’ De griffie kan inwoners vinden die meer willen weten over het raadswerk en over de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen. Het is vervolgens aan politieke partijen om deze inwoners aan zich te binden. De griffie selecteert dus geen kandidaat-raadsleden, maar verkleint de afstand tussen politieke partijen en inwoners, waardoor er wel meer kandidaten kunnen worden gevonden.

Werk samen met politieke partijen

Om het draagvlak voor activiteiten te bewaren en op een effectieve manier raadsleden te werven, is het belangrijk dat de gemeente samenwerkt met politieke partijen.

In Voorst hebben ze hier positieve ervaringen mee. Daar praten de burgemeester en de griffier regelmatig met politieke partijen over hoe de gemeente ze kan helpen bij het

vinden van kandidaten van voldoende kwaliteit. Wat hierbij helpt is om partijen bewust te maken van de gezamenlijke belangen die ze hebben. Natuurlijk zal een partij uiteindelijk zelf kandidaten screenen en opleiden binnen de partijpolitieke cultuur, maar er zijn ook een aantal

Lovende reacties op beginnerscursus politiek in Maasdriel

Zowel in Maasdriel als in Zaltbommel kregen donderdag twaalf inwoners een certificaat voor hun deelname aan de cursus Politiek Actief. De Maasdrielse deelnemers vertellen na afloop van de vergadering van de gemeenteraad hoe ze de cursus hadden ervaren.

De reacties op de cursus waren stuk voor stuk positief. Nieuwsgierigheid hoe de lokale besluitvorming werkt was een belangrijke reden om mee te doen. Een flink aandeel van de deelnemers woont nog relatief kort in Maasdriel en gebruikte de bijeenkomsten ook om ‘in te burgeren’. Ook had een aantal cursisten in hun werkkring te maken met gemeentepolitiek. “Vanuit

mijn werk als beleidsambtenaar bij een andere gemeente weet ik hoeveel werk er wordt verzet in een gemeente en zeker ook in een gemeenteraad. Ik vind het mooi dat mensen zich inzetten voor de publieke zaak”, zo verwoordde één van hen haar motivatie.

“Ik hoop dat jullie een jaar voor de volgende gemeenteraadsverkiezing weer zo’n cursus organiseren, het was echt voor herhaling vatbaar”, aldus een ander.

Enkelen deden alvast een gooi naar een raadszetel. D66, nu nog niet vertegenwoordigd in de Maasdrielse raad, en SSM kunnen in elk geval rekenen op nieuwe fans.

Het Kontakt, Bommelerwaard, 1 juni 2017

zaken die politieke partijen samen en op dezelfde manier kunnen regelen. Hier kan de gemeente bij helpen. Het gaat dan om vragen als: Waar vinden we kandidaten? Hoe vertellen we kandidaten hoe de gemeente werkt? Hoe beschrijf je verwachtingen en hoe herken je talenten? Dat zijn geen politiek gekleurde vragen. Politieke partijen zullen op deze onderwerpen goed kunnen samenwerken met de griffie.

Wees op tijd

In een aantal gemeenten wordt er vooral aandacht besteed aan het werven van raadsleden rond verkiezings-tijd. Dit kan echter al te laat zijn voor politieke partijen. Inwoners die geïnteresseerd zijn in het raadslidmaatschap hebben zelf bovendien ook tijd nodig om zich kandidaat te stellen.

De gemeente Westvoorne beveelt daarom aan om op tijd een cursus of een andere activiteit te organiseren om raadsleden te werven. Deelnemers hebben zo nog genoeg tijd om lid te worden van een politieke partij (als ze dat nog niet waren), om een beslissing te nemen over of ze politiek actief willen worden of niet, en om zich kandidaat te stellen.

Houd de politiek leuk

Voor zittende raadsleden en voor geïnteresseerde inwoners is het belangrijk dat meedoen in de politiek aantrekkelijk blijft. Zo zorg je voor een grote instroom en een beperkte uitstroom van raadsleden. In Voorst evalueren de fractievoorzitters met de voorzitter van de raad en de griffier daarom elke raadsbijeenkomst, om het werk voor raadsleden 'goed, leuk en behapbaar' te houden. Op basis van die evaluaties worden volgende bijeenkomsten gepland en waar nodig beter gestructureerd.

Informeel inwoners goed over het raadswerk

Bij een cursus of informatiebijeenkomst is het goed om niet alleen uit te leggen hoe de politiek werkt, maar ook

Voor zittende raadsleden en voor geïnteresseerde inwoners is het belangrijk dat meedoen in de politiek aantrekkelijk blijft.

duidelijk te maken wat het raadswerk inhoudt. Dat kan op verschillende manieren.

In Delft bevelen ze aan om zittende raadsleden (bijvoorbeeld tijdens een cursus) te laten vertellen over hun eigen ervaringen. Ze kunnen vertellen over hun drijfveren, hun twijfels en over het moment waarop ze besloten dat ze raadslid wilden worden. Dergelijke verhalen maken het raadswerk persoonlijk en herkenbaar.

Verder is het belangrijk om eerlijk te zijn over de tijd die in het raadswerk gaat zitten. Zo geeft een griffier aan dat sommige nieuwe leden van de gemeenteraad dachten dat ze het raadswerk konden combineren met hun drukke baan. Dergelijke verkeerde verwachtingen kunnen ervoor zorgen dat mensen weer stoppen met het raadswerk. Het is daarom van belang dat inwoners van tevoren zo goed mogelijk weten wat het raadslidmaatschap inhoudt.

**REGELS
EEN
'MUST'?**

...

**WÉG
ONDER
NEMERS
LUST!**

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
prodemos.nl

